

KENTİN İMGELENEBİLİRLİĞİNDE KAMUSAL ALANDA YER ALAN HEYKELLERİN ETKİSİ: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ

F. Ebrar MERAL*
Prof. Dr. Ayşen ÇELEN ÖZTÜRK**

ÖZET

Heykel ve anıtlar, kent içerisinde yaya akışından sosyal etkileşimlere, araç trafiğinden yer yön bulma eylemine kadar birçok kentli aktivitesinde yer edinmektedir. Dünya genelinde ve Türkiye tarihinde ortaya çıkışı ve kullanım etkinliğinin değişen grafikleri modern kent yaşamıyla birlikte de sürekli değişime ve gelişime uğramaktadır. Özellikle kentin kamusal mekanlarında kentli için yalnızca sembolik anlamlarıyla varlığını sürdürmekle kalmayıp bir kamusal nesne olarak da günlük yaşamın birçok dinamiğine katkı sağlamaktadır. Fiziksel yapıları gereği gerek mekan ölçeğini dengelemekte gerekse mekanın sınırlarını ve tanımını kolaylaştırmaktadır. Kentli için kenti tanımlayan işaret öğelerinin oluşumuna katkı sağlamasının yanı sıra mevcut odak ve düğüm noktalarının da tanımlanmasına katkı sağlamaktadır. Türkiye’de cumhuriyet sonrası gelişen ve yaygınlaşan anıt ve heykel kullanımının Eskişehir özelindeki aktifliği ise dikkate değerdir. Gerek ideolojik, milli ve epik değerleri yansıtmak gerekse sanat ürünlerinin kent ile aktif kullanım ilişkisine katkı sağlamak adına olsun her halükarda kentle bütünleşen ikonik nesnelere dönüşmektedirler. Bu anlamda bu çalışma ile Eskişehir kent merkezinde farklı nitelikteki heykellerin kentin kamusal mekanları için imge oluşumuna katkısının araştırılması, etkin kullanımda yeterli ya da yetersiz olmuş uygulamaların tespiti ve genel bir değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent imgesi, Kamusal alan, Heykel, Eskişehir.

Geliş Tarihi: 03.09.2022

Kabul Tarihi: 02.10.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, ebrarmeral@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4796-1760

**Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, acozturk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1821-2402

THE EFFECT OF PUBLIC SPACE SCULPTURES ON URBAN IMAGEABILITY: THE CASE OF ESKİŞEHİR

F. Ebrar MERAL*
Prof. Dr. Ayşen ÇELEN ÖZTÜRK**

ABSTRACT

Sculptures and monuments have a significant presence in many urban activities, from pedestrian flow to social interactions, from vehicle traffic to place finding action. The changing graphics of the emergence and usage efficiency in the world and in the history of Turkey are constantly changing and developing along with the modern urban life. Especially in the public spaces of the city, it not only continues its existence with its symbolic meanings for the citizens, but also contributes to many dynamics of daily life as a public object. Due to their physical structures, they both balance the scale of the space and facilitate the boundaries and definition of the space. In addition to contributing to the formation of the landmarks that define the city for the citizens, it also contributes to the definition of the current nodes. The activity of using monuments and sculptures, which developed and became widespread in Turkey after the republic, in Eskişehir is noteworthy. In any case, they turn into iconic objects that integrate with the city, whether to reflect ideological, national and epic values and to contribute to the active use of art products with the city. In this sense, with this study, it is aimed to investigate the contribution of sculptures of different qualities in the city center of Eskişehir to image formation for the public spaces of the city, to determine the applications that were sufficient or insufficient in effective use and to evaluate them in general.

Keywords: Publicspace, Sculpture, Eskişehir, Image of the city.

Received Date: 03.09.2022

Accepted Date: 02.10.2022

Article Types: Research Article

*Eskişehir Osmangazi University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Architecture, ebrarmeral@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4796-1760

**Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Engineering and Architecture, Department of Architecture, acozturk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1821-2402

1. GİRİŞ

Kent, içerisinde gözle görünen ya da kulakla işitilenden fazlasına hitap eden dekor ve manzaraları barındırır. Bu alanlar fiziksel varlıkları ile tek başına bir anlam ifade etmekten öte, çevresi ve kentli ile interaktif bir bağ kurarak deneyim alanları oluşturmaktadır. Kentliler için bu manzara ve dekorların şahsi deneyimleri, hatıraları ve ilişkileri olmakta, buna bağlı olarak her birey kendi imgesi ve anlamını yüklemektedir. Bu anlamda kent algısı bütüncül değil her bir duygunun işin içine dahil olduğu, parçalı bir algıdır ve bu alguların birleşimi de imgeyi oluşturmaktadır (Lynch, 1964).

Çevresel imge, gözlemci ve çevresi arasında işleyen çift yönlü bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Lynch (1964), bu iki yönlü ilişkiyi çevre açısından farklılık ve ilişki ortaya koymak; gözlemci açısından da uyum kabiliyeti ve amaçları doğrultusunda gördüklerini seçme, düzenleme ve anlamlandırma olarak tanımlamaktadır. Çevresel imge üç bileşene ayrılarak tanımlanmaktadır: kimlik, yapı ve anlam. Kimlik, imgenin fiziksel olarak varlığıyla ortaya koyduğu tanımı, diğer nesnelere onu ayıran kendine özgü niteliklerini tanımlamaktadır. Tekliğinin ve tekilliğinin ifadesidir. Yapı, imgenin gözlemci ve diğer nesnelere kurduğu mekansal ve duysal ilişkiyi tanımlamaktadır. Fiziksel varlığının diğer varlıklarla ilişkisi üzerinden değerlendirilmesidir. Son olarak anlam da bir ilişkidir, fakat mekansal ve duysal ilişkilerden farklı olarak gözlemci ile kurduğu duysal ilişkiyi ifade etmektedir. Bunlarla birlikte çevresel imgenin değişime ayak uydurabilmesi gerektiği, açık uçlu olması ve gözlemcinin kendi doldurabileceği anlamsal boşluklar bırakması gerektiği de belirtilmektedir (Lynch, 1964).

İmgelenebilirlik ise herhangi bir gözlemcide güçlü bir imge yaratma olasılığı taşıyan fiziksel objenin niteliği olarak tanımlanmaktadır.

Okunaklılık, görünürlük olarak da ifade edilebilen bu kavram nesne ile gözlemci arasında yalnızca görme ilişkisi değil diğer duylarla da iletişiminin kuvvetli olması ile mümkün görülmektedir. Bir kentin imgelenebilir olması ise duyları daha dikkatli kullanma yoluyla kentliyi katılımcı bir rolde olmaya teşvik etmektedir (Lynch, 1964).

Bu anlamda kamusal kent mekanları da buluşma yeri olarak özellikle insanların tanımlanabilir nesnelere tarifleyebildiği, yalnızca geçip gitmek için değil durma, bekleme, dinlenme, zaman geçirme gibi etkinliklere de olanak sağlayan kamusal nesnelere mümkün olabilmektedir. Ayrıca zaman geçirmek için iyi kentler de insanlara kamusal mekanında destek- tutunacak bir şey sağlayabilmeli ve iyi kent mekanını bank ya da sandalyelere ek merdiven, kaide gibi ikincil oturma mekanları da sunabilmelidir. Kentte yol bulma, mekan tanıma ve aşinalık hissetme kentlinin kendini güvende hissetmesi ve kaybolma korkusunun da azalmasını sağlamaktadır (Gehl, 2013). Heykel gibi işaret öğeleri bu duruma da katkı sağlamaktadır. Heykel kullanımının kamusal mekanlarda ideolojik ve siyasi kullanımlarının yanı sıra bu şekilde mekanların tanımlanması, kentli için kullanımında bir kamusal nesneye dönüşmesi, kent kullanımıyla ilişkisinin önemi de söz konusudur. Bunun yanı sıra heykellerin bir bölgedeki kent belleği, işaret öğesi oluşumuna katkısı ve kentin imgelenebilirliği açısından önemi de göz ardı edilmemelidir. Ayrıca kentin geri kalanıyla da uyumlu bir ilişki kurması ve genel planlamada bütünü algılamaya katkı sağlaması da önem arz etmektedir.

Kamusal alanlarda heykel kullanımının yoğun olduğu Eskişehir kent merkezinde ise bu kamusal nesnelere imgelenebilirlik ve kent belleği üzerinde nasıl bir etkinliği olduğu ve heykel yoğunluğunun etkin bir biçimde kent kullanımına dahil olup olmadığı

sorgulanmaktadır. Bu çalışmada özellikle niceliğin yüksek olduğu bu kentte heykellerin kimlik, yapı ve anlam bileşenleri açısından kent imgesi oluşumunda ne kadar etkin oldukları sorgulanmaktadır.

2. METODOLOJİ

Bu çalışma Eskişehir kent merkezi özelinde heykel ve kamusal alan ilişkisi üzerinden bir kent imgenelenebilirliği çalışması ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kentin kullanıcı kitlesi üzerinde heykellerin sahip olduğu etkinlik, sosyal medyada paylaşılan fotoğraf yaygınlığı ile değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Kevin Lynch'in Kent İmgesi (1964) kitabı ile ortaya koyduğu imgenelenebilirlik kavramı bu çalışmanın temelini oluştururken Eskişehir kenti içerisindeki heykel analizlerinin bu kavram üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bununla beraber Jan Gehl'in İnsan İçin Kentler (2013) kitabıyla ortaya koyduğu kent ilkeleri ve insan ölçeği oluşturma prensipleri destekleyici bir bakış açısı olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşımlar üzerinden Eskişehir kentinin heykelleri üzerinden yapılacak incelemelerde kamusal mekan kullanımı, kent imgesi bileşenleri ve insan ölçeği kavramları dikkate alınarak incelenmektedir.

Yapılan sosyal medya fotoğraf araştırması ile kentli ve kente gelen ziyaretçiler tarafından heykellerin nasıl bir atraksiyon oluşturduğu, fotoğraflar içerisinde nasıl bir yoğunluğa sahip oldukları, konum ve fiziksel nitelikleriyle nasıl

bir ilgiye sahip oldukları analiz edilmektedir. Bu anlamda fotoğraf paylaşımını temel alan bir sosyal medya üzerinde kent kullanıcıları tarafından paylaşılan Eskişehir fotoğrafları veri olarak kullanılmaktadır.

Çalışmada öncelikle kamusal alan tanımı ve gelişimi ele alınırken heykellerin bu alanlara dahil olması ile ortaya çıkan kamusal sanat kavramı incelenmektedir. Ardından bu sanat öğelerinin heykel özelindeki gelişimine bakmak adına kamusal alanlarda heykel kullanımının gelişimi ve Türkiye'deki yansımaları ele alınmaktadır. Türkiye içerisinde ise Eskişehir kentinin bu noktadaki yeri ve gelişimi ele alınarak söz konusu analizler gerçekleştirilmektedir. Son olarak sonuç bölümü ile de çalışmanın genel çıkarımları ve raporu sunulmaktadır.

3. KAMUSAL ALAN

Kamusal alan tanımının pek çok disiplinde pek çok farklı anlamı yer almaktadır. Her bir çalışma alanı kendi ilgilendiği ölçekte ve etkenlerle kamusal alanı tanımlamaktadır. Kentsel tasarımcılar, peyzaj mimarları, mimarlar ve plancılar onu öncelikle fiziksel mekan olarak düşünürler ve genellikle insan ve mekan arasındaki ilişkiyle ilgilenirler; kentsel sosyologlar kamusal alanı toplumsal dinamikler bağlamında tartışır; coğrafyacılar ve siyaset bilimciler, sivil toplum ve bireylerin ve grupların hakları bağlamında kamusal alanla ilgilenirler (Mehta, 2014).

Kamusal alanın fiziksel mekan kavramına

Tablo 1. Çalışma yöntemi.

Çalışma alanı	Eskişehir kent merkezi
Teorik perspektif	Kent İmgesi (Lynch, 1964) İnsan İçin Kentler (Gehl, 2013)
Metodoloji	Sosyal Medya Analizi
Veri Toplama	Temmuz 2020-Ocak 2022 arası: 'şehireskişehirdir' etiketi 22.000 fotoğraf

göre ele alındığında yine farklı bazı tanımları yer almaktadır. “Özel kişi veya kuruluşlar tarafından kontrol edilmeyen ve dolayısıyla genel halka açık olan alan” olarak tanımlanırken (Madanipour, 1996: 144), “insanların grup veya bireysel faaliyetler için gittiği, herkesin erişebileceği yerler” (Carr v.d., 1992: 50) olarak da tanımlanabilmektedir. Kamusal alan, yalnızca binalar arasındaki boşlukları değil, aynı zamanda içindeki nesnelere, eserlere ve mekanların fiziksel sınırlarını tanımlamaya yardımcı olan bina kenarlarını da çağrıştırmaktadır (Mehta, 2014). Fiziksel tanım ayrıca temelde diğer disiplinlerin tanımlarını da içermekte ve değerlendirme kriterlerinde bu etkenleri de gözetmektedir. Bu alanların özel alan haricinde demokratik ve sosyal meselelerde bir tartışma ve iletişim ortamı oluşturması ve bireylerin özgürce katılımına olanak sağlaması gerekliliği (Gökgür, 2008: 13) siyaset bilimcilerin kamusal alanı tanımlama biçimine dahil edilmektedir. Fakat aynı zamanda mimar ve planlamacıların da tasarım ve değerlendirme eylemlerine dahil olmaktadır. Kentin kamusal bellek oluşumuna etkisi olan bu alanların tarih süresince her döneme ait ideolojik, sosyal, kültürel izleri taşıması da bu özelliklerin ön plana çıkmasında etkili olmaktadır.

M. Thomas kamusal alanın sosyal rolüne de dikkat çekerek bireylerin ve toplumun hayatlarını geliştirmeye ve zenginleştirmeye fırsat oluşturan bir alan olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda kamusal alan için dört temel sosyal rol belirlemiştir:

1. Kamusal yaşam alanı olma rolü;
2. Farklı sosyal gruplar için bir buluşma yeri rolü;
3. Toplumda sembollerin ve görüntülerin sergilendiği bir alan rolü;
4. Kentsel faaliyetler arasındaki iletişim sisteminin bir parçası rolü (Thomas, 1991).

Bu sosyal rollerin etkin bir biçimde

gerçekleşebilmesi de yine planlama ve tasarım eylemlerinin sağlıklı uygulanmasından geçmektedir. Kamusal alanlar ne kadar etkin kullanılırsa o kadar sosyal yaşamın ve kent belleğinin bir parçası olmaya yaklaşmaktadır. Ne kadar etkin kullanılacağı ise ne kadar etkili ve işlevsel bir fiziksel planlamaya ve tasarıma sahip olacağı ile ilgilidir.

Kentsel alanda yapılacak tasarımlarda değerlendirme kriterleri birçok farklı boyuta bağlı olarak incelenmektedir. Tasarımın sosyal, algısal, morfolojik, zamansal, işlevsel ve görsel boyutunun değerlendirmesi önemlidir. Sosyal boyut, mekan ile kullanıcı kitlesi ilişkisine dayalı olarak ele alınmaktadır; insan ve mekan ilişkisi, kamusal alan ve kamusal yaşam, komşuluk, korunma ve güvenlik, ve erişilebilirlik olmak üzere beş bölümde incelenebilmektedir. Algısal boyut, çevre ile ilgili duyuşsal algıları kapsayan; görme, duyma, koklama ve dokunma duyuşlarla deneyimlenen, çevre ilişkisine dayalı değerlendirmeleri içermektedir. Morfolojik boyut, mevcut kent içerisinde binaların yapısı, alanların kullanımı ve kent düzenlemeleri ile şekillenen bir tasarım boyutlandırmasını tanımlamaktadır. Zamansal boyut kentin farklı zamanlarda farklı biçimlerdeki kullanımları üzerinden bir değişim grafiğini anlama biçimidir. İşlevsellik boyutu tasarımların nasıl çalışacağına ve teknik çevresel faktörler ile insan ölçeği uyumunun nasıl sağlandığına odaklanmaktadır. Son olarak görsellik boyutu da kamusal mekanların bütünündeki uyum ve manzara etkisinin değerlendirildiği, estetik bütünlüğün irdelenmesini içermektedir. Tüm bu bağlamlar kentsel tasarım sürecinin her açıdan gelişmesinde ve gerçekleşmesinde rol oynamaktadırlar (Erdoğan, 2014).

Fiziksel olarak ele aldığımızda kamusal alanın kentli ve kullanıcıya sağladığı birçok özellik devreye girmektedir. Özellikle kent ölçeğinin kullanıcıya en çok etki ettiği bu alanlarda insan

ölçeğiyle uyumlu olarak oluşturulan mekanlar kullanıcıyla etkileşimin en yüksek olacağı mekanlardır. Kentliyi vakit geçirmeye teşvik eden, yalnızca geçip gitmesine değil duraklamasına da imkan verebilen mekanlar tercih edilmektedir. Bu amaca hizmet edecek peyzaj unsurları, kent mobilyaları ve nesnelere kullanıcıyı mekana davet eden öğelerdir (Gehl, 2013).

Bunların yanı sıra mimari olarak ele alındığında kamusal alanın en önemli özelliklerinden biri de tabii ki taşıdığı estetik değerdir. Estetik değer ise mekanın içerdiği kent mobilyaları, peyzaj unsurları ile beraber oluşmaktadır. Bu noktada kamusal alanlara dahil olan heykeller estetik ve işlevsel değerlerin merkezinde yer alan tasarım objeleridir. Heykellerin kamusal alana girmesi yeni bir konu başlığını kamusal sanat kavramını ortaya çıkarmaktadır.

4. KAMUSAL SANAT

Genel bir tanımla kamusal sanat halka açık alanlarda gerçekleştirilen ve kullanıcıların özgürce erişebildiği tüm sanat etkinliklerini kapsamaktadır (Çağlın, 2010). Heykel kullanımlarının yanı sıra birçok dalda gerçekleştirilen sanat türlerine de imkan verebilen

kamusal alanlar, özellikle sanatın toplumu, halkı ve ortak tarihi etkilediği noktada yer almaktadırlar. Kamusal sanat alanları insanların farklı biçimlerde bir araya gelebildikleri ve sanatla etkileşime girdikleri alanlar olarak da tanımlanmaktadır. Galeri, müze, meydanlar, sokaklar gibi birçok açık- kapalı mekan bu etkileşime dahil olabilmektedir. Kamusal alanda sanatın birçok yönden kullanıcıya ulaştığı da görülmektedir; kimi zaman politik kimi zaman kültürel ve belleğe dayalı kimi zaman da öğretici ve eğitici olabilmektedir (Erdoğan, 2014).

Kentsel mekanlarda kentlilerin birebir katılımı ve aktivitesinin önemsendiği sanat çalışmaları, mekanda daha fazla canlılık ve dinamiklik oluşturmasıyla sebebiyle kentsel tasarım içerisinde önemli bir kriter haline gelmektedir (Zengel, 2002). Bu tanıma uyan enstalasyon çalışmaları kamusal sanatın örneklerinden biridir. Enstalasyon sanatı belirli bir mekana göre oluşturulan, bulunduğu mekanın niteliklerini kullanarak bireylerin katılımını da gerektiren bir sanat türüdür. Kullanıcıyı da dahil eden bu aktif sanat eserleri mekanın da kullanım kalitesini artırmaktadır (Görsel 1).

Görsel 1. Enstalasyon örneği: 'Borders' Chicago / Grant Park
– By / Steinunn Thórarinsdóttir.

Görsel 2. Alexander Calder'in flamingo heykeli (1974) (Chicago).

Görsel 3. Henry Moore'un 'Two Piece Reclining Figure No 3' heykeli (1961) (Londra).

5. KAMUSAL ALANDA HEYKEL

Heykellerin kamusal alana girmesi öncelikli olarak kamusal ve özel alan ayrımlarının netleşmesiyle de ilgilidir. Batıda özellikle Avrupada sanayi öncesi kentlerde bu ayrımların geçirgenliği daha yüksekken 18. yy'da yaşanan aydınlanma çağıyla birlikte kamusal-özel mekan ayrımı keskin bir biçimde netleşmiş ve yeniden tasarlanan kentler, meydanlar, yollar, sokaklar içerisinde heykel de kendine ayrılmaz bir yer edinmiştir. Rönesans öncesi mimarinin bir parçası olarak görülen yaygın heykel kullanımı Rönesans ile birlikte bir ölçüde mimari yapılardan koparak açık alanlara çıkmaya başlamış ve kentsel mekanların odağı haline gelerek bağımsızlaşmıştır. Barok dönemle başlayan bu dönüşüm 19. yy'a kadar etkisini göstermiştir. 19. yy'da heykel kullanımındaki kamusal-özel ayrımının keskinleşmesi mimari yapılardan meydanlara, özelden kamusala doğru bir geçiş gerçekleştirmiştir. Bu anlamda kendi başına var olmaya başlayan heykel estetik bir obje olmanın yanı sıra dini, ideolojik ve sembolik amaçlarla da olsa, birleştirici ve toparlayıcı özelliği ile kamusal alanların işlevini güçlendirici etkilere sahip olmuştur (Kedik, 2012).

Kamusal bir kent simgesi olarak heykel ve plastik öğeler mekânsal yapı içerisinde değerlendirilerek buna uygun olarak uygulanmaktadır (Görsel 2 ve Görsel 3). Heykeller toplumsal ve kolektif

bir anlam düzeyine sahiptirler. Bu durum taşıdıkları anlamın mevcut buldukları mekanla birlikte var olmasına yol açmaktadır. Çevresel bir bilinç oluşturmaya yine toplumsal varlığıyla katkı sağlayan kamusal heykel, ortak ritüeller ile anlamlandırılmaktadır. Oluşan bu mekânsal anlam toplumda kentli olma bilincini artırdığı gibi toplumsal bellek ve aidiyet duygularının oluşmasına da katkı sağlamaktadır (Kedik, 2012). Buttimer'in bu duruma dair şöyle bir açıklaması yer almaktadır: "Kent simgeleri, toplumsallaşma sürecinde önemli bir rol oynar. Çevreye aşina olma ve emniyet duygusunu getirir" (Fırat, 2002: 4).

Doğru yerde bulunan heykel, vatandaşlar için güzel ya da özel anlamlar yaratmak için bir unsur olarak kullanılabilir. Kent heykeltıraşlığının diğer özellikleri, çevre ile uyum ve kültürel atmosfere yakınlık, görsel sanatların ilke ve esaslarının dikkate alınması, mekan ve hacim ilişkisinin ve bunun yerleştirme yeri ve konumu ile yakın ilişkisinin anlaşılması, ulusal ve kültürel özelliklerin vurgulanmasıdır (Mazinani, 2007).

6. TÜRKİYE'DE KAMUSAL ALAN VE HEYKEL

Türkiye'de heykel kavramı batı ülkelerinde olduğu gibi bir antikite veya kökene sahip değildir. Geçmişten gelen herhangi bir heykel geleneğinin olmaması Türkiye tarihinde bu

kavramın dışardan gelen geleneğin izini sürmekle tanımlanabileceğini göstermektedir. Aynı şekilde kamusal alan, kent mekanı gibi düzenlemelerde de önemli etkisi bulunan meydan ve alanların gelişimi de büyük oranda batılılaşma hareketiyle ortaya çıkmaktadır (Kedik, 2012) (Görsel 4).

Görsel 4. Pietro Canonica'nın Taksim Cumhuriyet Anıtı (1928) (İstanbul).

Sanatın her dalında olduğu gibi heykel sanatında da modern heykelin farkı klasik anlatım dilinin dışına çıkabilen daha özgür, daha artistik olanaklara sahip olmasıdır (Bulat, 2007). Modern heykel kullanımı Türkiye'de 1970'li yılların sonundan itibaren plastik sanatların çağdaşlaşması için atılan adımlarla gerçekleşmeye başlamaktadır. 1975'te gerçekleştirilen Antalya Uygulamalı Heykel Sempozyumu; 1979'da Resim Heykel Müzeleri Derneği tarafından gerçekleştirilen 'Günümüz Sanatçıları' sergisi gibi etkinlikler ile anıt-heykel geleneği kırılmaya çalışılarak modern heykel ve sanat gelişimleri teşvik edilmiştir (Kuzu, 2012).

İlerleyen dönemlerde kamusal sanat - heykel uygulamaları çoğunlukla farklı şehirlerde düzenlenen heykel sempozyumlarıyla yaygınlaşırken kamusal alan heykelleri yine de çoğunlukla anıt- heykel statüsünde yaygınlık göstermiştir. 90'lı yıllardan itibaren ise Türkiye'de de çağdaş heykel tasarımının kavramsal bir zemine oturmaya başlaması ile anıt-heykel

estetikinden modern estetiğe dönüşmeye başlamış ve modern çağı yansıtan heykeller üretilmeye başlamıştır (Kuzu, 2012) (Görsel 5 ve Görsel 6).

Görsel 5. Umut Kapısı (1993), Meriç Hızal, Üsküdar, İstanbul.

Görsel 6. Açık Sütun (1993), Ayşe Erkmen, Tünel, İstanbul.

Türkiye özelinde de görülebileceği gibi hızla büyüyen kentler içerisinde gelişen kamusal alanlarda, kimlik kazandırmak adına ilk olarak anıt heykellerin yer alması ve mekanla birlikte planlanarak tasarlanmanın ihmal edilmesi mekanın estetik kalitesini artırmaktan ziyade giderek çevre kirliliğine yol açabilmektedir. Heykellerin bulunduğu çevreyle etkileşim kuramadığı ve yaşam alanlarının iyi değerlendirilmediği noktalarda kamusal bir oluşumun da amacına ulaşamadığı görülmektedir. Oysa heykeller sağlıklı bir kent planlaması ile çevreyle kurdukları uyumlu ilişki sayesinde kendi etraflarında bir çekim merkezi oluşturabilmektedirler. Bu noktada yalnızca mekanı süsleyen estetik objeler değil aynı zamanda kentli için birleştirici, boşluğu tanımlayıcı ve kalabalığı toparlayıcı bir güce sahiptirler. Ayrıca temsil ettiği değerler, simgesel yapıları, duysal, düşünsel, ideolojik anlamları ile çevresinde uyarıcı etki oluşturabilecek ve ortak bellek ve kimlik oluşturmada büyük etki sağlayabilecek unsurlardır. Bu durum dünyanın birçok yerinde geleneklerin etkisiyle de gelişmiş olsa da Türkiye içerisinde hala heykel çoğunlukla anıt kullanımı olarak tanımlanmakta ve çağdaş alternatifleri geride kalmaktadır.

7. ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ

Eskişehir kentinde özellikle Cumhuriyet sonrası gelişiminde bir Avrupa kenti olma miti planlama ve kentsel düzenlemelerin yanı sıra heykel ve anıtların artışında da etkili olmuştur. Kentin sahip olduğu müze ve sanat merkezleri gibi birçok alanda heykellere ve modern sanata önem verildiği görülmektedir. Kentin kamusal alanlarında ise gerek modern sanat örnekleri, gerek geleneksel yapı stillerinde birçok anıt ve heykel yer almaktadır. Özellikle meydan, kavşak gibi alanların tanımlanmasında ve merkezinde yer alan heykeller giderek şehrin ayrılmaz bir parçası ve imgesi olmaya başlamaktadır.

Türkiye'nin geri kalanında da olduğu gibi Eskişehir'de de öncelikli olarak anıt heykellerin gelişme gösterdiği görülmektedir. Eskişehir imgesinin inşasında ön plana çıkan anıtların bir bölümü, dünyanın pek çok şehrinde de görüldüğü gibi ulusalcı anlatıda araçsallaştırılan askeri zaferler, zafer sonrası verilen toplumsal, kültürel, ekonomik mücadeleler ve farklı sınıflardan bu mücadeleye katılım gibi temaları işlemekte, kolektif kimlik biçimlenmesinin bir parçası olarak işlev kazanmaktadır (Fındıklı, 2021).

Bunun yanı sıra Eskişehir'de farklı olarak gelişmeye başlayan heykel kullanımı, kentin ulaşmak istediği Avrupalı kültür şehri imgesini de vurgulamaktadır. Eskişehir için atlı heykel grubu ya da yunuslu kız kompozisyonu bir oyun veya bilinçli olarak tasarlanmış bir çocuksuluk değil, batılılığın, çağdaşlığın, sosyal demokratinin, sanat ve özellikle de heykel severliğin bir ifadesi olarak görülmektedir. Bununla beraber Eskişehir'de anıt ve heykeller, sanat eseri olma özelliğini yitirerek peyzaj mimarlığının bir parçası durumuna, dekoratif kent mobilyasına dönüşebildiği gibi, peyzaj mimarlığının dekoratif öğeleri de anıt ya da sanat eseri muamelesi görebilmektedir. Buna bağlı olarak göstergeler sürekli anlam kaymasına uğramakta veya anlamı kent sakinlerinin, farklı sınıf ve toplumsal gruplardan görsel tüketicilerin, turistlerin sosyokültürel arka planına, makro ve mikro ölçekteki kimlik taleplerine göre sürekli içerik değiştirmektedir (Fındıklı, 2021).

Kentin sahip olduğu geleneksel kimlik ile sanatı buluşturmayı amaçlayan etkinlikler kentte kamusal sanatın gelişmesinde önemli katkı sağlamaktadır. 1996 yılında dönemin Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Başkanı Dr. Ahmet Ataç ve Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim üyesi Prof. Bilgehan Uzuner tarafından başlatılan ve her sene farklı bir konu ile gerçekleştirilen Eskişehir Uluslararası

Pişmiş Toprak Sempozyumu ile kentin birçok noktasında yer almaya başlayan heykeller bu anlamda kimlik kazanmaktadır (Arslan, 2018).

Yoğunluğa ya da konuma bakılmaksızın Eskişehir'in birçok noktasında heykel kullanımı söz konusudur. Çarşı merkezinde ve büyük meydanlarda veya ara sokaklarda ve ıssız caddelerde her an bir heykel ya da heykel grubuyla karşılaşmaktadır. Niceliğin bu kadar çok olduğu bu kentte de heykellerin sanatsal ve estetik değeri tartışılmaktadır. Sanatsal veya anıtsal değerleri tartışılrsa da heykellerin kent içerisinde oluşturdukları imgeler değerini yitirmemektedir. İmge oluşumu ise eserlerin sanatsal niteliği ile birlikte birçok etkenle de ilişkilidir.

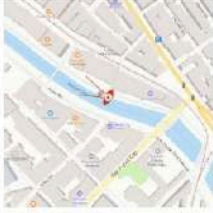
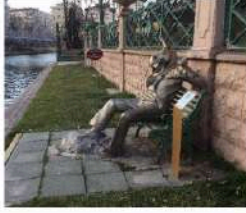

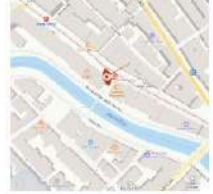

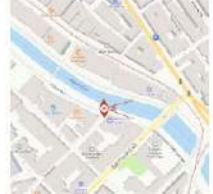

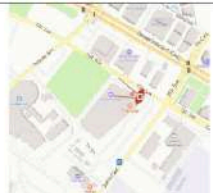

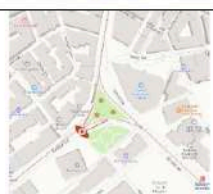

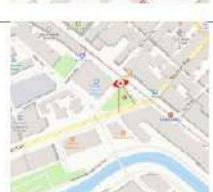

Kentin çok kullanılan yaya alanlarında karşılaşılan günlük hayattan ve sıradan görülebilen eylemleri betimleyen heykeller birçok kullanıcı için çok daha akılda kalıcı ve ilgi çekici olabilmektedir. Örneğin Porsuk kıyısında Porsuk Bulvarı'nda yer alan bir heykel, yanında köpeğiyle yaşlı bir balıkçı heykeli bulunmaktadır. Önündeki kovadan balık avlamaktadır. Heykelin kaidesinde "Allah rızası için Porsuk'u temiz tutun" yazmaktadır. "Temiz tutun ki, balığı kovadan avlamak zorunda kalmayalım" mesajı içermektedir (Mimdap, 2009).

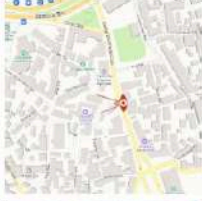
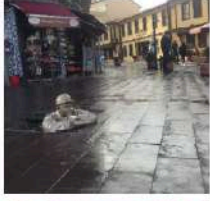
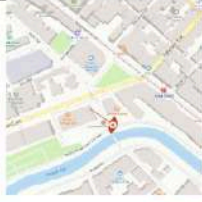

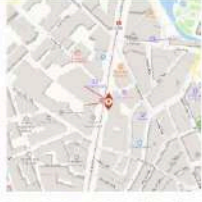

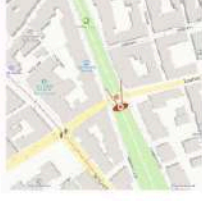

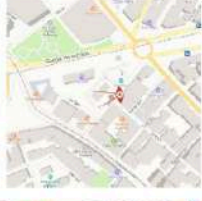
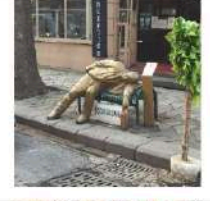
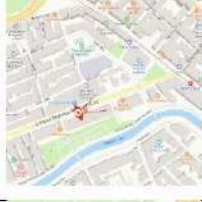
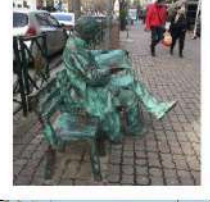

Tramvay geçtikten sonra trafiğe kapatılan 2 Eylül Caddesi'nde, bir bankın üstünde, gerçek boyutlarında bir köylünün heykeli bulunmaktadır. Yanındaki tahta bavuluna dirseğini, başını da avucuna dayamış, uyuklamaktadır. Yanında da tavuğu vardır. Heykelin altında "Köyümüze dönelim artık" yazmaktadır. Şehirlerin aldığı göçü şehirlileştirmekten aciz kalışını, acı bir tebessümle düşündürmeyi amaçlamaktadır. Şehrin en işlek yaya bölgelerinden biri olan Doktorlar Caddesi'nde, biri başı örtülü diğeri başı açık iki hanımefendi, yine bir bankın üstüne oturmuş, dedikodu yapmaktadırlar. Dedikodu

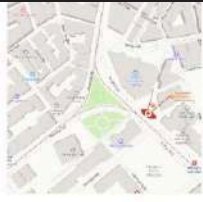

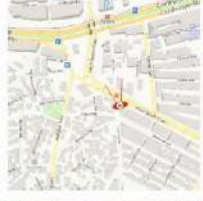

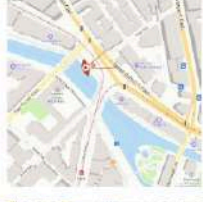

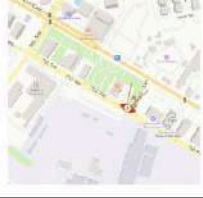

heykelinin altında "Tatlı şeydir" yazmaktadır. Eskişehir'deki heykeller, Türkiye'nin diğer yerlerindeki heykellerden farklı olarak, hayatın içinde yer almaktadır. Çocuklar dedikodu yapan kadınların kucağına oturur, insanlar kadınların arasında poz verir. Bu gibi birçok örnek kentin heykelleri bir gösterim nesnesinin ötesinde kamusal alanlarda kentliyle ilişki kurabilen, hem sosyolojik hem de fiziksel olarak akılda kalıcı ve kenti tanımlayıcı öğeler haline getirmektedir (Mimdap, 2009).

Yapılan medya araştırmasında fotoğraf paylaşımının merkezde olduğu bir sosyal medya sitesinde uygulama içeriği gereği yapılan araştırma kilitli olmayan kullanıcı hesaplarının ortak 'Hashtag' (etiket)'ler ile yaptıkları paylaşımlar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan ve şehir fotoğraflarının paylaşıldığı 'Şehireskişehirdir' etiketi incelenmiştir. Temmuz 2020'de kullanılmaya başlayan bu etikette Ocak 2022 tarihine kadar yapılmış yaklaşık 22.000 paylaşım inceleme arşivi olarak kullanılmıştır. Buna göre incelenen fotoğraflarda Eskişehir paylaşımları içerisinde heykel fotoğraflarının nasıl yer aldığı ve hangi heykelin ne kadar paylaşımının yapıldığı değerlendirilmektedir. Fotoğrafların paylaşım sayısına göre sıralaması yapılarak en fazla paylaşılandan en az paylaşılan doğru sıralanarak Tablo 2'de analiz edilmiştir. Buna göre incelenen fotoğraflarda Eskişehir paylaşımları içerisinde heykel fotoğraflarının nasıl yer aldığı ve hangi heykelin ne kadar paylaşımının yapıldığı değerlendirilmektedir.

Tablo 2. Sosyal medya paylaşım analizi.

No	HEYKEL	P.S.	DETAY	KONUM	HEYKEL GÖRSELİ
1	Çekirdek Çitleyen Eşek Heykeli	41	Çoğunlukla yanına oturarak poz verilmiş		
2	Köprübaşı Porsuk Kıyı Heykelleri	39	Çoğunlukla manzara ile birlikte ve öntinde-yanında insanlarla		
3	Dedikoducu Kadınlar Heykeli	32	Çoğunlukla yanına oturarak poz verilmiş		
4	Kovadan Balık Tutan Adam Heykeli	21	Çoğunlukla yalnızca heykel-nadiren yanında poz verilerek		
5	Cassaba Modern İş ve Sosyal Yaşam Merkezi Heykelleri	20	Çoğunlukla yalnızca heykel-nadiren yanında poz verilerek		
6	Taşbaşı Kavşağı Heykelleri	20	Çoğunlukla yalnızca heykel-nadiren yanında poz verilerek		
7	Kadın Heykelleri	16	Çoğunlukla yalnızca heykel		

8	Tarihi Odunpazarı İşçi Heykeli	16	Çoğunlukla yalnızca heykel-nadiren yanında poz verilerek		
9	Müzisyenler Heykeli	14	Çoğunlukla yalnızca heykel-nadiren yanında poz verilerek		
10	Köyümtize Dönelim Artık Heykeli	14	Çoğunlukla yanına oturarak poz verilmiş		
11	Hamamyolu Sanat Köprüsü Heykelleri	13	Çoğunlukla yalnızca heykel-nadiren yanında poz verilerek		
12	Sarhoş Adam Heykeli	12	Bazıları yanında durularak bazıları yalnızca heykel		
13	Gazete Okuyan Adam Heykeli	11	Çoğunlukla yanına oturarak poz verilmiş		
14	Elinde Çiçek Tutan Kadın Heykeli	6	Genelde çiçeği tutarak		

15	Kucağında Bebek Olan Kadın Heykeli	6	Çoğunlukla yalnızca heykel		
16	Ağaç Diken Çocuk Ve Adam Heykeli	5	Çoğunlukla yalnızca heykel		
17	İstiridyeli Kadın Heykeli	4	Çoğunlukla yalnızca heykel		
18	Fabrikalar - Toprak Heykeller	4	Çoğunlukla yalnızca heykel		

Yapılan inceleme sonucunda paylaşımlar içerisinde en çok yer alan heykeller Tablo 1'de gösterilmektedir. Tabloda yer alan heykeller numaraları ile Şekil 1. Heykellerin Konumu'nda

yer alan haritada işaretlenmiştir. Heykellerin yapım niteliklerine göre ayrımı da Tablo 3'te yer alan sınıflandırma ile ifade edilmektedir.

Tablo 3. Heykellerin sınıflandırması.

Bronz Heykeller	1 Çekirdek Çitleyen Eşek Heykeli 2 Köprübaşı Heykelleri 3 Dedikoducu Kadınlar Heykeli 4 Kovadan Balık Tutan Adam Heykeli 6 Vilayet Meydanı Heykelleri 7 Kadın Heykelleri 8 Odunpazarı İşçi Heykeli 9 Müzisyenler Heykeli 10 Köyümüze Dönelim Artık Heykeli 12 Sarhoş Adam Heykeli 13 Gazete Okuyan Adam Heykeli 14 Elinde Çiçek Tutan Kadın Heykeli 15 Kucağında Bebek Olan Kadın Heykeli 16 Ağaç Diken Çocuk Ve Adam Heykeli 17 İstiridyeli Kadın Heykeli
Ahşap Festivalinden Heykeller	11 Hamamyolu Sanat Köprüsü Heykelleri
Pişmiş Toprak Sempozyumundan Heykeller	18 Fabrikalar - Toprak Heykeller
Modern Sanat Heykelleri	5 Cassaba Modern Heykelleri

Şekil 1. Heykellerin konumu.

Tablo 2’de yer alan heykellerin çevresel imge olarak kimlik, yapı ve anlam bileşenleri üzerinden değerlendirilmesi Tablo 4’te gerçekleştirilmektedir. Kimlik, heykelin bulunduğu mekanı fiziksel açıdan anlamlandırması veya mekan tarafından heykelin anlamlandırılması olarak ele alınmaktadır (Karaaşlan, 2005). Bu kısımda heykelin yapı ve anlam niteliklerinin mevcut bulunduğu

mekan özellikleri ile mi tanımlandığı yoksa kendi niteliklerinin mi mekanı tanımladığı sorgulanmaktadır. Yapı, heykelin bulunduğu konumdaki fiziki niteliği ve insan ölçeğinde nasıl bir ilişki kurabildiğinin değerlendirilmesidir. Anlam ise heykelin mevcut bulunduğu toplum için ifade ettiği anlatı değeridir. Bu üç bileşene ek olarak kent içerisindeki konumu- erişilebilirliği de değerlendirme kriterleri arasına alınmaktadır.

Tablo 4. Heykel değerlendirmesi.

HEYKEL	KONUM - ERIŞİLEBİLİRLİK	KİMLİK	YAPI	ANLAM
Çekirdek Çitleyen Eşek Heykeli	Merkezi Konumda	Mekanın Mevcut İşlevi İle Tanımlanmakta – Porsuk Kenarında Oturma	Yanma Oturulabilir	Mizahi Anlam Sosyal Mesaj
Köprübaşı Porsuk Kıyı Heykelleri	Merkezi Konumda	Mevcut İşlev İle Tanımlanmamakta – Balıkçılık	Yanında Ayakta Durulabilir	Lirik Anlam
Dedikoducu Kadınlar Heykeli	Merkezi Konumda	Mekanın Mevcut İşlevi İle Tanımlanmakta – Bankalarda Oturma	Yanma Oturulabilir	Mizahi Anlam Gündelik Yaşam
Kovadan Balık Tutan Adam Heykeli	Merkezi Konumda	Mevcut İşlev İle Tanımlanmamakta – Balıkçılık	Yanında Ayakta Durulabilir	Sosyal Mesaj Gündelik Yaşam
Cassaba Modern İş Ve Sosyal Yaşam Merkezi Heykelleri	Merkezi Konumda Değil	Form, Renk ve Ölçek İle Mekanı Tanımlayıcı	Ölçek Büyük Yanında Durulabilir	Soyut Anlam
Taşbaşı Kavşağı Heykelleri	Merkezi Konumda	Ölçek ve Konum İle Mekanı Tanımlamakta – Simgesel Figür – Kent Modernleşmesi	Yanma Gidilemez	Lirik Anlam Gündelik Yaşam Sosyal Mesaj

Kadın Heykelleri	Merkezi Konumda	Mevcut İşlev İle Tanımlanmakta – Süs Havuzu	Yanına Gidilemez	Sosyal Mesaj
Tarihi Odunpazarı İşçi Heykeli	Turistik Konumda	Form ve Ölçek İle Mekanı Tanımlayıcı – Yerin Altından Çıkan İşçi	Yanında Ayakta Durulabilir	Sosyal Mesaj Gündelik Yaşam
Müziyenler Heykeli	Merkezi Konumda	Mekanın Mevcut İşlevi İle Tanımlanmakta – Sokak Müziyenliği	Yanında Ayakta Durulabilir	Gündelik Yaşam
Köyümüze Dönelim Artık Heykeli	Merkezi Konumda	Mekanın Mevcut İşlevi İle Tanımlanmakta – Banklarda Oturma	Yanına Oturulabilir	Duygusal Anlam Sosyal Mesaj
Hamamyolu Sanat Köprüsü Heykelleri	Merkezi Konumda	Form ve Ölçek İle Mekanı Tanımlayıcı	Yanında Ayakta Durulabilir	Soyut Anlam
Sarhoş Adam Heykeli	Merkezi Konum Ara Sokak	Mekanın Mevcut İşlevi İle Tanımlanmakta – Banklarda Oturma, Barlar Sokağı Sarhoşluk	Yanına Oturulabilir	Mizahi Anlam Sosyal Mesaj
Gazete Okuyan Adam Heykeli	Merkezi Konumda Ara Sokak	Mekanın Mevcut İşlevi İle Tanımlanmakta – Banklarda Oturma	Yanına Oturulabilir	Gündelik Yaşam
Elinde Çiçek Tutan Kadın Heykeli	Merkezi Konumda Değil	Mekanın Mevcut İşlevi İle Tanımlanmakta – Çiçekçi Kadınlar	Yanında Ayakta Durulabilir	Gündelik Yaşam
Kucağında Bebek Olan Kadın Heykeli	Merkezi Konumda	Mevcut İşlev İle Tanımlanmamakta - Havuz Ortasında Kadın	Yanına Gidilemez	Gündelik Yaşam
Ağaç Diken Çocuk Ve Adam Heykeli	Merkezi Konumda Değil	Mevcut İşlev İle Tanımlanmakta – Yeşil Alan Ağaç Dikmek	Yanına Gidilemez	Gündelik Yaşam Sosyal Mesaj
İstiridyeli Kadın Heykeli	Merkezi Konumda	Mevcut İşlev İle Tanımlanmamakta	Yanına Gidilemez	Soyut Anlam
Fabrikalar – Toprak Heykeller	Merkezi Konumda Değil	Pişmiş Toprak İle Kentle Tanımlanan Kimlik	Yanında Ayakta Durulabilir	Soyut Anlam

Heykellerin popülaritesine bakıldığında öncelikli olarak kentin turist ve yerli halkı için merkezi olan ana kamusal alanlardaki heykellerin daha çok dikkat çektiği görülmektedir. Hamamyolu, Porsuk Adalar bölgesi, Köprübaşı, Doktorlar Caddesi, 2 Eylül Caddesi gibi yaya akışının yoğun olduğu alanlardaki heykellerin insanların karşısına daha çok çıktığı görülmektedir.

Bu alanlarda heykeller dışında da mevcut bulunan işaret öğeleri, bölgenin insan çekimini artırmakta ve bu bölgelerde yer alan heykellere daha çok ilgi ve alaka oluşturmaktadır.

Fakat konum, heykellerin popülaritesi ve imgeye dönüşmesindeki tek etken olarak görülmemektedir. Aynı bölgede yer alan 2 Eylül Caddesi ile paralel sokakların kesişiminde yer alan kaplumbağa heykelleri (Görsel 7) ve diğer küçük heykeller, insan yoğunluğunun çok olduğu bir noktada yer almasına rağmen sosyal medya üzerinde herhangi bir karşılığı bulunamamıştır. Bu noktada kent imgesi oluşumunun heykeller özelinde değerlendirildiğinde ayrıca mekanla kurduğu fiziksel ilişki de dikkat çekmektedir.

Görsel 7. Kaplumbağa heykeli.

Bulunduğu mekanın fiziksel özellikleri ve işlevi ile kurduğu ilişki de heykellerin kimlik oluşturmada etkilidir. Örneğin Doktorlar Caddesinde yer alan 'dedikodu yapan kadınlar' heykeli cadde boyunca konumlandırılmış kent mobilyalarının sıradan bir benzeri üzerine oturan iki kadından oluşmaktadır. İnsanlar cadde boyunca dinlenmek ve oturmak için kullandığı bu banklar gibi heykelin bulunduğu bankı da kullanmakta ve kentliler için işlevini sürdürürken turist ve gezginler için de alışılmışın dışında bir çekim noktasını oluşturmaktadır. Aynı şekilde Porsuk Çayının kenarında yer alan 'çekirdek çitleyen eşek' heykeli hem mekanda bulunan diğer kent mobilyaları gibi işlevine devam ederken hem de esprili bir tasarımla sosyal mesaj veren bir nesneye dönüşmektedir. Bu anlamda hem kentliler hem de turistler için en çekici kent öğelerinden birine dönüşmektedir.

Yaya yolları üzerinde bulunan erişilebilir heykellerle yanına oturarak, heykelin işlevine göre yanında poz verilerek paylaşım yapıldığı ve diğer heykellere göre daha ön planda ve akılda kalıcı oldukları görülmektedir. Bunda hem heykelin mekanla kurduğu fiziksel ilişkisi etkili olurken hem de alışılmışın dışında ve kurgu olarak da yaşama yakın olmalarının etkisinden söz edilebilmektedir.

İnsanların kavşak ortası ve süs havuzu ortası

gibi erişilemeyen noktalardaki heykellerle ise sadece heykeli çekerek paylaşım yaptıkları görülmektedir. Bulunduğu konuma göre bir göbek ya da kavşakta yer alan heykeller mekan tanımlayıcı olarak katkı sağlasa da insanla ve doğal olarak mekanla kurduğu iletişim noktasında geride kalmaktadır.

SONUÇ

Eskişehir, Türkiye genelinde anıt- heykellerin yanı sıra kamusal alanlarda heykel kullanımının da ön planda olduğu bir şehir olduğu görülmektedir. Kentin ulaşmaya çalıştığı Avrupalı kültür şehri imgesi (Fındıklı, 2021) sebebiyle yaygınlaşan heykeller kentin birçok kamuya açık mekanında kentli ve turistlerin karşısına çıkan ve kullanıcının kente dair algısında yer edinen kamusal nesnelere dönüşmüştür. Yapılan heykel değerlendirmesi ve sosyal medya araştırmasıyla bu heykellerin kentin imgelenebilirliğine katkısı, sahip oldukları niteliklerin değerlendirmesi ile ortaya konulmuştur. Analizlere göre şehrin yaya kullanımına bırakılmış caddelerin üzerinde yer alan heykellerin daha fazla çekim gücü olduğu ve özellikle çevresinde yer alan diğer işaret öğeleri ve düğüm noktaları ile daha fazla ön planda olduğu görülmektedir. Aynı zamanda buldukları bölgeler için kendilerinin de birer işaret öğesine dönüştüğü gözlemlenmektedir. Buldukları konumla birlikte heykellerin mekanla kurduğu ilişki ve ulaşılabilirliğinin de ön plana çıkmalarında etkili olduğu görülmüştür. Özellikle değerlendirmeye alınan fotoğraflar üzerinde kişilerin heykellere ne kadar yaklaşabildiği veya nasıl bir manzara yakalayabildiği de ne kadar insan tarafından paylaşıldıklarını etkilemektedir. Bu durum heykel tasarımının bulunduğu mekanın işlevi ve fiziksel nitelikleriyle ilişkili olduğunu ve ne kadar uyumlu tasarlanırsa o kadar etkinlik gösterebildiğini de göstermektedir. Bununla beraber heykellerin yer aldığı mekanda zıtlık ile de ilişki kurabildiği; ölçek, form ve renkleriyle mekanı tanımlayabildiği ve kendi

varlıkları ile modernleşmeyi teşvik edebildikleri de görülmektedir.

Sonuç olarak kentsel planlamada heykel kullanımının birçok etkene bağlı ve birçok farklı niteliğe dönüşebilecek potansiyelde olduğu görülmektedir. Söz konusu kentin imgelenebilirliği ve işaret ögesi oluşumu olduğunda heykellerin mekanla kurduğu ilişki ve kentliler tarafından ne kadar benimsendiği büyük önem taşımaktadır. Mekanla kurduğu ilişkiyi mevcut işlevler ile uyum sağlayarak gerçekleştirirken kullanıcı tarafından benimsenmesi ise kurgusu ve teması ile mümkün olabilmektedir. Gündelik yaşama yakınlığı ve vermeye çalıştığı mesaj ile kullanıcı üzerindeki sosyolojik etkisini güçlendirebilmektedir. Bu bakımdan farklı kamusal alanlarda ve farklı şehirlerde uygulanacak yeni tasarımların bu mevcut değerlendirmelerden faydalanabileceği öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

- Arslan, N. (2018). *Bir Seramik-Heykel Kenti Olarak Eskişehir ve Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu*. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(51), 1433-1439.
- Bulat, M. (2007). *Modern Heykelin Doğuşu*. *Sanat Dergisi*, (11), 83-89.
- Carr, S., Stephen, C., Francis, M., Rivlin, L. G., and Stone, A. M. (1992). *Public Space*. Cambridge University Press.
- Çağın, P. (2010). *Kamusal Sanat ve Kent İlişkisi (Doctoral Dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü)*.
- Erdoğan, M. (2014). *Sanatın Küresel Dönüşümü Bağlamında Plastik Bir Öge Olarak Kent*. TMMOB Eskişehir Kent Sempozyumu, TMMOB Eskişehir İl Koordinasyon Kurulu. 06-07 Şubat 2014 / ESKİŞEHİR.
- Fındıklı, E. B. (2021). *İdeolojik Bir Tema Parkı Olarak Eskişehir*. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 26(51).
- Fırat, S. (2002). *Kentsel Mekânlarda Kamusal Alan*. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(4), 41-72.
- Gehl, J. (2013). *Cities for People*. Island Press.
- Gökçür, P. (2008). *Kentsel Mekânda Kamusal Alanın Yeri*. *Bağlam Yayıncılık*. İstanbul.
- Karaaslan, S. (2005). *Heykel ve Mekan*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 289-295.
- Kedik, A. (2012). *Kamusal Alan ve Türkiye'de Heykelin Kamuya Açık Alanlarda Var Olma Koşulları*. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 77-91.
- Kuzu, F. (2012). *Türkiye'de Kamusal Alan Estetiği Ve Heykel*. İstanbul, TR. Işık Üniversitesi
- Lynch, K. (1964). *The Image of the City*. MIT Press.
- Madanipour, A. (1996) *Design of Urban Space: An Inquiry Into a Social-Spatial Process*. Chichester, UK: John Wiley & Sons.
- Mazinani, F. (2007). *Urban Sculptures, Ugly, Beautiful, Undecided*. *Journal for Municipalities*.
- Mehta, V. (2014). *Evaluating Public Space*. *Journal of Urban Design*, 19(1), 53-88.
- Thomas, M. (1991). *The Demise of Public Space*. *Town Planning Responses to City Change*, 209-224.
- Zengel, R. (2002). *Yeni Bin Yılda Kentsel Açık Mekanlarda Kimlik Arayışı*. *Arredamento Mimarlık: Tasarım Kültür Dergisi*, 4, 90-97.

İnternet Kaynakları

Mimdap (Eylül, 2019). <http://mimdap.org/2009/09/bir-uygarlathma-hikayesi-eskithehir/> adresinden 27 Aralık 2021 tarihinde alınmıştır.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. *Chicago Now* (Ağustos, 2013). <https://www.chicagonow.com/show-me-chicago/2013/08/borders-a-new-public-art-installation-coming-to-chicagos-grant-park/> adresinden 21 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 2. Flickr (9 Haziran 2010). <https://www.flickr.com/photos/endymion120/4826653538> adresinden 18 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 3. Flickr (23 Eylül 2015). <https://www.flickr.com/photos/rogersg/21659971611/in/photolist-z121Wp-2a8hv7S-8AH9Pu-PnH5AN-2gkbFVK-bxyM2P-U36uGK-bA28gr-7HCyNb-7Hc7fJ-aqE12U-nttnC8-b7R9Ek-dJMF2V-7VPRRv> adresinden 18 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 4. Wikipedia (16 Mayıs 2019). https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Taksim_an%C4%B1%C4%B1.jpeg adresinden 21 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 5 ve Görsel 6. İstanbul Tasarım Merkezi. <https://istanbultasarimmerkezi.org/istanbulun-modern-heykelleri-fotograf-sergisi-F43.html> adresinden 22 Ocak 2022 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 7. Yazar tarafından çekilmiştir.